

sots la taula dels sants pares», AntCanals (*Carta d. S. B., CoDoACA* XIII, 425).

D'altra banda, com a partícula gramaticalitzada: «Tornad-vos a mi —o dix N. Séiner—, ab tot vostre cor e ab tota vostra pensa: —No dix mica ab la mitad del cor, mas ab tot lo cor», *Hom.*, 4v19; «faz-vos, sé<ne>r, saber que jo no é micha de la paga que vós a mi promessès quan m'ag<u>ès», carta de l'Alt Urgell, dels anys 1230-50 (PPujol, *DocVgUrg.*, 11.5). Equivalia, doncs, als usos moderns de *gens* o *pas*.¹⁰ «No-n fa mica de cens», tres vegades en un doc. cerdà de 1380 (Llívia, *InuLC*).

Cosa molt més rara és trobar en la nostra llengua, mal sigui en textos arcaics, una forma *miga*, que seria el resultat fonètic normal del ll. clàssic MICA, tal com s'ha perpetuat en altres llengües romàniques (fr., cast., it. etc.); tanmateix hi ha «no li donava miga conduyt» en un ms. del S. XIV (que CBrunel identifica com a fragment d'una traducció catalana de la *Légende Dorée*, Rom. XIV, 480: o sigui les *VidesR*, de les quals circularen tants mss. i modalitats més o menys modificats o alterats). Gens difícil és que sigui exacte essent una varietat de ross. antic, car en oc. ant. és tant o més freqüent i clàssic *miga* que la forma *mica* corresponent a la nostra: *miga* en *Boeci* i *Jaufré*, *mica* en Bornelh, Izarn etc., i el lleon. *mia* de Ventadorn i Faidit és allà resultat normal de *miga*: Rayn. IV, 231; *PSW* v, 278.

En romànic el mot s'ha especialitzat, pertot, més o menys, com a designació d'una mena especial de menjar cuit, modest, de la casta de les farinetes i el farro; i també per anomenar certs pans o panets de naturalesa especial: amb aquest caràcter és amb el que a França s'ha estès més la variant de tipus *MICA. Mentre que en castellà i gall.-port. no hi ha més que *migas* o *miga*, tant amb aqueix valor com amb el primitiu i llatí d'«engruna».

Ara bé, amb aqueixes accepcions especials és sobretot com es troba el mot en les terres de llengua d'oc i a gran part de França. Començant pel gascó: aranès (Pujolo) *mika* 'bunyol fet amb farina de fajol' (*Cor.*, *Voc.*, 85), Vall d'Aura *mico* f. «*miches* de sarrasin faites avec une pâte, fermentée ou non, en forme de boule» (Marsan, 14), bigordà *mica* f. «gâteau de maïs» (que Paret, *Patois d'Arrens* detalla, p. 70); i a les altes valls bearneses Rohlfes el defineix «boule de farine» (*miko* a Baretons, *mikólo* a Lescun d'Aspa); bearn. *mique* (*Patois de Lescun*, s. v.) «miche, mets commun; une boule de farine détrempee, cuite à l'eau, grosseur d'une pomme ordinaire» (amb força cites literàries i de proverbis en Lespy-R.), on també s'usa *ploure-miques* amb el mateix sentit que el mot català corresponent, i *paa micut* «pain qui n'est pas bien cuit» i altres derivats. Gers «lou pan de harie de milhoc <blat de moro> -- qu'au aperàuen *mique*» (Laffargue, *Armanac de Gasc.* 1935, 58); Ardecha *mitso* 'pa blanc curt i no partit' («ungespalten», *VKR* IX, 356).

Val a dir que en algunes parts centrals del domini occità la forma amb *-k-* conservada designa també la molla de pa: *mico* «mie du pain» en el Roergue (Vays-

sier, al costat de la forma de fonètica franchimande *micho* «sorte de pain rond»), i KMeyer registra la *miko* en aquest sentit («die Krumme des Brotes») en deu localitats entorn de Montalban (T-et-G, i N. de la H-Gar., *VKR* VI, 88).

Això no és pas peculiar de la llengua d'oc dins França, car *miche* «pain de petite grosseur» o «pain rond de poids plus considérable» pertany al francès comú i s'hi registra des de c. 1180; i Duraffour el documenta en el Forez (frprov., a la ratlla occitana), ja el 1288.¹ I continua ací i allà a l'altra banda dels Alps: Valtellina *pañ de mika* «pane di grano del fornajo» (Longa, *Dial. di Bormio*, *W. u. S.* VI, 187); i fins a Sardenya, on *mika*, o la forma *nika*, alterada per contaminació, signifiquen en part 'engruna de pa', en part 'bocí de diverses coses': com indica MLWagner, com sigui que la *-c-* intervocàlica se sonoritza en sard, suposen una base expressiva *MICA.²

Alguns etimòlegs del francès han pretès que el francès *miche* és un mot d'origen germànic (no cal dir que és l'opinió que sosté Wartburg, tan sovint exagerador a ultrança de l'aportació germànica, i la que imposà a Bloch); però ja Jud (*ZRPb.* XXXVIII, 1917, 41) mostrà que en germànic es redueix al neerl. *mik* (neerl. *mj.* que crec no documentat fins al S. XVI) i b-al. mod. *mikke* 'pa blanc', i que ja aquesta esquifidesa geogràfica i la data moderna de la seva documentació, indiquen que és manlleu romànic (provinent de França i no d'Itàlia) i no pas viceversa. No hi ha cap dificultat, car *mike* és la forma que correspon al francès central *miche*, segons la fonètica normal dels parlars de Picardia i part de Valònia. I és clar que l'existència de la forma *mica* en català, en occità fins al Bearn i la Vall d'Aran, i en els parlars de Lombardia i de Sardenya obliga a descartar absolutament la idea d'un manlleu del neerlandès.

Amb sordà també l'arag. *mica*, que degué tenir el sentit de 'la molla o molleda del pa' o 'pa en general' o 'bocí de carn', si judiquem pel refrany «qui planye la mica, pierde la carica» en la col·lecció de proverbis aragonesos (NE. d'Aragó) del S. XIV (*RFE* XIII, 369); Rohlfes anotava a Fanlo (al SO. de Bielsa) *no te durará mica* «cela ne te durera pas» i *no he comito mica* 'no he menjat gens' (*Le Gc.*, pp. 85, 136). I jo mateix a Bielsa vaig sentir a una vella que havia caigut en una llosor de glaç, sense trencar-se res, com es planyia «sí, pero no m'he feto *mika* bien» (1965). Del gascó o l'aragonès més aviat que del castellà degué passar ja prou antigament, si bé amb les habituals alteracions consonàntiques, als dialectes euskèrics: labortà *amigi*, suletí *amiñi* (amb *ñ* diminutiva, ja en el vell Gèze) 'engruna' (Uhlenbeck, *Vgl. Lautl. der bk. Dialekten*, p. 48). Mentre que els berebers *imik'* o *imik* 'un poc' són manlleus rom. (segons Schuchardt, *Rom. Lehnwörter im Berb.*, 81), qui sap si ja provinents del llatí vulgar o del mossàrab, que interessin com a coincidents amb el significat innovat pel romànic; i el dia que es penetri més en la fonètica històrica d'aqueixos romanismes africans, potser se sabrà si postulen una base amb *-cc-* o amb *-c-*. Ja vaig dir alguna cosa de les